

Zbigniew Masłowski, Witold Dąbrowski

Pytania i odpowiedzi prawne

Palestra 4/2(26), 72-76

1960

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PYTANIA I ODPOWIEDZI PRAWNE

I

P Y T A N I E:

1. Jaki termin przedawnienia stosuje się do wierzytelności pieniężnych z tytułu spłat majątkowych określonych w orzeczeniu sądowym lub w umowie o dział spadku?

2. Czy przy przeliczeniu takich wierzytelności powstałych przed 1 września 1939 r. na walutę obowiązującą stosuje się zasadę nominalizmu?

O D P O W I E D Ź:

Ad 1. W obowiązującym ustawodawstwie brak przepisu, który by przewidywał dla wierzytelności wymienionych w przedstawionym pytaniu szczególny termin przedawnienia. Wobec tego należy przyjąć, że stosuje się tu **przedawnienie ogólne**, wynoszące w myśl art. 105 p.o.p.c. **10 lat**.

Należy jednak mieć na uwadze, że jeśli chodzi o wierzytelności, które stały się wymagalne przed wejściem w życie przepisów ogólnych prawa cywilnego z 1950 r., tzn. przed 1 października 1950 r., i w tym dniu nie uległy jeszcze przedawnieniu według przepisów dotychczasowych (art. 281 k.z.), to bieg przedawnienia 10-letniego z art. 105 p.o.p.c. rozpoczyna się — stosownie do przepisu art. XIX przep. wpraw. przep. og. pr. cyw. — z dniem 1 października 1950 r. Jeśliby jednak przedawnienie rozpoczęte przed tą datą według przepisu art. 281 k.z. nastąpiło wcześniej, przedawnienie następuje z tym wcześniejszym terminem. Ma to praktyczne znaczenie w stosunku do wierzytelności wymagalnych przed dniem 1 października 1950 r., które ulegają przedawnieniu 20-letniemu na podstawie art. 281 k.z. (w brzmieniu obowiązującym przed 1.X.1950 r.). Należy przy tym uwzględnić, że na terenach, które w okresie okupacji zostały przyłączone do Rzeszy i nie miały sądownictwa polskiego, bieg przedawnienia ulegał przez cały okres okupacji zawieszeniu.

Bliższego rozważenia wymaga zagadnienie, od jakiej daty należy liczyć bieg przedawnienia omawianych wierzytelności.

Stosownie do art. 108 p.o.p.c., jak również art. 276 k.z. obowiązującego przed 1.X.1950 r., bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia wymagalności długu. W stosunku do spłat majątkowych datę płatności określa orzeczenie sądowe lub akt działowy (art. 192 § 1 k.z.). Jeśliby data płatności nie została w ten sposób określona, to zgodnie z art. 192 § 2 k.z. spłata wyznaczona w orzeczeniu sądowym stanie się wymagalna w pierwszym dniu po uprawomocnieniu się postanowienia sądu, spłata zaś wyznaczona w akcie działowym — niezwłocznie po podpisaniu aktu.

Odřębnego rozważenia wymaga wypadek, gdy spłata majątkowa powstała w wyniku działów dokonanych przez wstępnych na podstawie art. 1075 i nast. k.N. w drodze aktów między żyjącymi.

Mimo że ważność i skuteczność takiego działu ocenia się według stanu z chwili otwarcia spadku, przedawnienie roszczeń uczestników aktu z tytułu wyznaczonych spłat zaczyna biec na zasadach ogólnych od dnia ich płatności oznaczonej w samym akcie, a w razie nieoznaczenia daty płatności — od chwili sporządzenia aktu działów. Akt taki bowiem stosownie do art. 1076 k.N. ma charakter darowizny uczynionej na rzecz przyszłych spadkobierców i jako taki jest natychmiast skuteczny. Skoro zatem roszczenia z aktu takiego wynikające stają się wymagalne i mogą być dochodzone, to również, zdaniem moim, biegnie w stosunku do nich przedawnienie. Inaczej natomiast będzie, gdy chodzi o wierzytelności osób obdarowanych, które w akcie działowym nie brały udziału. Dopóki osoby te aktu działowego nie potwierdzą, nie są jeszcze wierzycielami wyznaczonych im spłat i w stosunku do nich, moim zdaniem, przedawnienie nie może rozpocząć swego biegu.

Przy obliczaniu terminów przedawnienia spłat spadkowych należy mieć na uwadze przepisy ustawy z dnia 18 czerwca 1959 r. o zawieszeniu niektórych spłat spadkowych (Dz. U. Nr. 36, poz. 227). Według art. 3 tej ustawy, w stosunku do spłat spadkowych, których płatność ulega zawieszeniu stosownie do art. 1, przedawnienie nie biegnie w okresie wprowadzonego przez ustawę zawieszenia, to jest od dnia 27 czerwca 1959 r. do końca 1963 roku.

Jeśliby spłaty pieniężne należne współspadkobiercom stanowiły zapis testamentowy (art. 112 pr. sp.) lub zachówek (art. 151 pr. sp.), to roszczenia z powyższych tytułów ulegałyby — stosownie do przepisów art. 134 i 166 pr. sp. — przedawnieniu 5-letniemu.

Przyjęcie takiego zobowiązania przez spadkobierców w akcie działo-

wym nie zmieniałyby charakteru prawnego wierzytelności, stanowiąc tylko jej uznanie przerywające bieg przedawnienia (art. 111 pkt 1 p.o. p.c.), wobec czego od dnia wymagalności spłaty rozpoczęłoby bieg nowe przedawnienie 5-letnie. Jeśliby jednak wierzytelność z tytułu zapisu lub zachowku została stwierdzona orzeczeniem sądowym, to wówczas stosownie do art. 113 pr. sp. przedawnienie, jakie zaczęło biec na nowo, wynosiłoby lat 10.

Ad 2. Wobec braku przepisów szczególnych, które by regulowały w sposób odrębny kwestię przerechowania wierzytelności pieniężnych z tytułu spłat spadkowych powstałych przed 1 września 1939 r., należy stosować przepisy dekretu z dnia 27 lipca 1949 r. o zaciąganiu nowych i określaniu wysokości nie umorzonych zobowiązań pieniężnych (Dz. U. Nr 45, poz. 332). Jak wiadomo, przepisy dekretu **przewidują bezwzględne stosowanie zasady nominalizmu** (art. 5 i 6) z wyłączeniem skuteczności jakichkolwiek zastrzeżeń zapłaty (tzw. klauzul) według równowartości obcej waluty, złota lub innego miernika wartości (art. 8—11).

Inne natomiast zasady przerechowania stosować należy wtedy, gdy spłata majątkowa określona w akcie zawierającym działy dokonane przez wstępnych (art. 1075 i nast. k.N.) została częściowo lub całkowicie dokonana, a następnie akt działów okaże się nieważny i spadkobiercy wystąpią o dział spadku. Zgodnie z orzeczeniem Sądu Najwyższego z dnia 14.XII. 1957 r. 2 CR 1178/57 (OSN z 1958 r., poz. 115) do spłat dokonanych przepisy dekretu o nominalizmie nie mają zastosowania i dla obliczenia uiszczonych kwot należy w postępowaniu działowym uwzględnić ich rzeczywistą wartość w chwili dokonania zapłaty w stosunku do wartości udziału w spadku.

(opracował Zbigniew Mastowski)

II

P Y T A N I E:

Czy prawo lokalowe uchyliło przepisy okólnika nr 15 Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 15 kwietnia 1954 roku w przedmiocie ustalenia dodatkowej powierzchni mieszkaniowej dla adwokatów — członków zespołów adwokackich?

O D P O W I E D Ź:

Prawo lokalowe (ustawa z dnia 30 stycznia 1959 roku — Dz. U. Nr 10, poz. 59) skodyfikowało przepisy prawne dotyczące mieszkań. Do dnia wejścia w życie tego prawa (12.II.1959 r.) wszystkie sprawy regulujące stosunki najmu, gospodarowania lokalami itp. były uregulowane bądź w odpowiednich przepisach k.z., bądź w ustawach szczególnych. Prawo lokalowe w art. 89 wyraźnie ustaliło, że wyszczególnione w tym artykule przepisy prawne utraciły moc i nie obowiązują od dnia wejścia nowej ustawy, tj. od dnia 12 lutego 1959 roku.

Natomiast zgodnie z art. 84 ust. 1 prawa lokalowego — do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w ustawie o prawie lokalowym zachowują moc dotychczasowe przepisy wykonawcze. Jest to logiczną zasadą każdej zmiany podstawowego aktu prawnego, który reguluje szerszą dziedzinę życia społecznego lub gospodarczego. W wielu bowiem wypadkach dopiero przepisy wykonawcze zapewniają należyte stosowanie prawa, uzupełniając i wyjaśniając jego zasady. Brak takich przepisów, nawet przez okres przejściowy, czyniłby całkowicie iluzoryczne istnienie niektórych przepisów zasadniczego aktu prawnego, jakim jest ustawa czy dekret. Jest rzeczą zrozumiałą, że obowiązują te przepisy wykonawcze, które dotyczą spraw uregulowanych w nowej ustawie, w danym wypadku — w prawie lokalowym. Jeśli bowiem podstawowy przepis dawnej ustawy został zniesiony i zagadnienie uregulowano w odmienny sposób, to przepisy wykonawcze utraciły swoją moc wraz z uchyloną normą prawną.

Prawo lokalowe w art. 37—41 ustaliło zasady norm zaludnienia lokali. W art. 38 przewidziało przyznanie dodatkowej powierzchni mieszkaniowej, której zasady i tryb przyznawania określi Prezes Rady Ministrów. Mamy więc w prawie lokalowym wyraźne, ustawowe odesłanie zagadnienia do uregulowania w przepisach wykonawczych. Jeżeli więc takie przepisy, opierające się na art. 38 prawa lokalowego, nie zostały jeszcze wydane, to obowiązują dawne przepisy wykonawcze, które to zagadnienie regulują.

Art. 37—41 w związku z art. 89 prawa lokalowego uchylił normy zaludnienia lokali, uregulowane dotychczas przepisami dekretu z dnia 21 grudnia 1945 r. o publicznej gospodarce lokalami (Dz. U. z 1950 r. Nr 36, poz. 343). Zachowane jednak zostały, zgodnie z art. 84 ust. 1 prawa lokalowego, przepisy wykonawcze wydane na podstawie uchylonego dekretu z dnia 21 grudnia 1945 roku, a między innymi mają moc obowiązującą przepisy uchwały nr 583 Rady Ministrów z dnia 9 lipca 1952

w sprawie dodatkowej powierzchni mieszkalnej (Monitor Polski Nr A-83, poz. 1326).

Jeżeli zatem prawo lokalowe zachowało moc obowiązującą uchwały nr 583 Rady Ministrów, to tym samym zachowało wszystkie przepisy wydane na podstawie § 20 tej uchwały, upoważniającego Ministra Gospodarki Komunalnej do określenia osób uprawnionych do zajmowania części mieszkania na warsztat pracy. Obowiązuje więc w całej rozciągłości okólnik nr 15 Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 15 kwietnia 1954 roku ustalający, że: 1) organy kwaterunkowe powinny adwokatom należącym do zespołów pozostawić do wyłącznego użytku część mieszkania przeznaczoną na warsztat pracy, 2) część mieszkania, o której mowa w punkcie poprzedzającym, może stanowić osobną izbę o powierzchni nie przekraczającej podwójnej podstawowej normy zaludnienia. Ta dodatkowa powierzchnia przysługuje tylko co do tych mieszkań adwokatów, które zajmowali oni przed przystąpieniem do zespołu adwokackiego.

Adwokat-członek zespołu adwokackiego ma więc prawo pod rządami prawa lokalowego do zajmowania w chwili obecnej dodatkowej powierzchni mieszkaniowej w granicach i na zasadach ustalonych w okólniku nr 15 Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 15 kwietnia 1954 roku.

(opracował adw. Witold Dąbrowski)